

Հավելված 5

Հաստատված է

ՀՀ Կենտրոնական բանկի խորհրդի 2018 թվականի
օգոստոսի 3-ի թիվ 137-Ն որոշմամբ

«Հավելված 13

«Կենտրոնական դեպոզիտարիայի՝ Կենտրոնական
բանկ ներկայացվող հաշվետվությունները, դրանց
ներկայացման կարգը, ձևը և ժամկետները» կանոնակարգ 5/04-ի

ՌԵԶԻԴԵՆՏՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Ռեզիդենտության սկզբունքը հիմնվում է երկու հիմնական հասկացությունների վրա՝ տնտեսական տարածք և տնտեսական շահերի կենտրոն: Երկրի տնտեսական տարածք է համարվում պետության կողմից ղեկավարվող այն աշխարհագրական տարածքը, որի շրջանակներում անհատները ազատ կարող են տեղաշարժվել, իսկ ապրանքները և կապիտալը՝ շրջանառվել: Հարկ է նկատել, որ տնտեսական տարածքը կարող է տարբերվել երկրի վարչաքաղաքական տարածքից: Այսպիսով, տնտեսավարող սուբյեկտը համարվում է տվյալ տնտեսության համար ռեզիդենտ, եթե նրա տնտեսական շահերի հիմնական շրջանակը (կենտրոնը) այդ երկրի տնտեսական տարածքում է: Ընդ որում, տվյալ երկրում տնտեսական շահեր ունենալը նշանակում է, որ տվյալ երկրի տնտեսական տարածքում գոյություն ունի բնակավայր՝ տուն կամ բնակարան, արտադրության կազմակերպման համար նախատեսված շենք, շինություն կամ այլ տարածք, որտեղ կամ որտեղից տնտեսավարող սուբյեկտն իրականացնում է և հետագայում էլ

մտադրություն ունի իրականացնել որոշակի ծավալի տնտեսական գործունեություն և գործառնություններ այլ սուբյեկտների հետ՝ անորոշ ժամանակով կամ որոշակի երկար ժամանակահատվածում (սովորաբար՝ 1 տարի կամ ավելի): Այսպիսով, վիճակագրական ռեզիդենտությունը հիմնված է ազգության, քաղաքացիության կամ այլ իրավական չափորոշիչների վրա, այլ սահմանվում է՝ զուտ տնտեսագիտական մոտեցումներից և սահմանումներից ելնելով: Ռեզիդենտության որոշումն, այնուհանդերձ, միշտ է, որ պարզ է և որոշակիորեն կապված է նաև տվյալ սուբյեկտի տեսակի և բնույթի հետ: Հաճախ սուբյեկտի ռեզիդենտությունը որոշելու պայմանները հստակ չեն լինում, ինչը բարդացնում է դասակարգման իրականացումը:

2. Ստորև բերվում են ռեզիդենտության որոշման մի քանի սկզբունքներ:

1) Ֆիզիկական անձանց և տնային տնտեսությունների ռեզիդենտությունը:

Տնային տնտեսությունը համարվում է այն երկրի ռեզիդենտ, որտեղ ունի տուն կամ բնակարան, որը տնային տնտեսության անդամների ապրելու հիմնական վայրն է: Ընդ որում, միևնույն տնային տնտեսությանը պատկանող բոլոր անհատները պետք է միևնույն տնտեսության ռեզիդենտներ համարվեն:

Եթե ֆիզիկական անձը որոշակի կարճ (մինչև մեկ տարի) ժամանակով բացակայում է տվյալ երկրի տնտեսական տարածքից, ապա նա դեռևս շարունակում է համարվել տվյալ տնտեսության ռեզիդենտ: Տնտեսական տարածքից բացակայող անհատների հետևյալ խմբերը համարվում են տվյալ երկրի ռեզիդենտներ.

ա. Զբոսաշրջիկները և ճանապարհորդները, այսինքն՝ այն անհատները, ովքեր գործնական, ուսման, բուժման կամ այլ նպատակներով ժամանակավորապես (մինչև մեկ տարի ժամանակով) հեռանում են երկրի տնտեսական տարածքից:

բ. Անհատների հետևյալ կատեգորիաները, ովքեր ժամանակավորապես կամ մշտապես աշխատում են տվյալ երկրի տնտեսական տարածքից դուրս.

բ1. սեզոնային աշխատողները, ովքեր տարվա մի մասը աշխատում են այլ երկրում և հետո վերադառնում են իրենց տնային տնտեսություն,

բ2. սահմանը հատող աշխատողները, ովքեր ամեն օր կամ ամեն շաբաթ անցնում են երկրի սահմանը, աշխատում այլ երկրում և վերադառնում,

բ3. տվյալ երկրի տարածքում գործող միջազգային կազմակերպությունների աշխատողները,

բ4. տեղացի այն անհատները, ովքեր աշխատում են տվյալ երկրի տարածքում տեղակայված այլ երկրների դեսպանատներում, ռազմական բազաներում և այլ նմանատիպ ներկայացուցչություններում,

բ5. նավերի, ինքնաթիռների և նմանատիպ այլ շարժական կառուցվածքների անձնակազմի անդամները, ովքեր գրեթե մշտապես գործում են երկրի տարածքից դուրս,

բ6. ուսանողները, ովքեր սովորում են այլ երկրներում, եթե նույնիսկ ուսման տևողությունը մեկ տարուց ավելի է:

2) Ձեռնարկությունների կամ կորպորացիաների ռեզիդենտությունը:

Ձեռնարկությունը համարվում է այն երկրի ռեզիդենտ, որտեղ նրա տնտեսական շահերի կենտրոնն է և որի տնտեսական տարածքում իրականացնում է որոշակի ծավալի տնտեսական գործունեություն՝ ապրանքների արտադրություն և ծառայությունների մատուցում և/կամ հողի, շենքերի, շինությունների սեփականատեր է: Արտասահմանյան ձեռնարկությունը համարվում է ռեզիդենտ, եթե տվյալ տնտեսությունում տնտեսական գործունեություն է իրականացնում կամ մտադիր է իրականացնել մեկ տարուց ավելի ժամանակով: Բացի վերը նշվածից, որոշ սահմանային դեպքերում (երբ ձեռնարկությունը կամ նրա մասնաճյուղը աշխատանքներ են իրականացնում այլ երկրներում) հաշվի են առնվում նաև այնպիսի պայմաններ, ինչպիսիք են՝ սուբյեկտի գրանցման վայրը, հարկերի

վճարման վայրը, ինքնուրույն ֆինանսական միջոցներ ներգրավելու հնարավորությունը, սուբյեկտի կողմից իրականացվող գործառնությունների առանձին հաշվառման հնարավորությունը (հաշվեկշիռ, եկամուտների և ծախսերի հաշվետվություն և այլն):

3) Շահույթ չհետապնդող կազմակերպությունների ռեզիդենտությունը:

Շահույթ չհետապնդող կազմակերպությունը համարվում է այն երկրի կամ տնտեսական տարածքի ռեզիդենտ, որի գործող օրենսդրությամբ կամ սահմանված կանոններով է ստեղծվել տվյալ կազմակերպությունը, և որտեղ նրա՝ որպես իրավական կամ սոցիալական միավորի գոյությունը պաշտոնապես ճանաչված և գրանցված է: Շահույթ չհետապնդող կազմակերպությունների մասնաճյուղերի դեպքում հաշվի է առնվում տվյալ երկրում գործունեության ժամկետը: Եթե արտասահմանյան երկրի կազմակերպությունը տվյալ երկրում մասնաճյուղի միջոցով գործունեություն է ծավալում մեկ տարուց ավելի ժամանակով, ապա տվյալ մասնաճյուղը համարվում է այդ երկրի ռեզիդենտ, իսկ գլխամասային կազմակերպությունից ստացվող ֆինանսավորումը դիտարկվում է որպես արտասահմանից ստացվող տրանսֆերտ:

4) Պետական կառավարման մարմինների ռեզիդենտությունը: Տվյալ երկրի պետական կառավարման բոլոր մարմինները համարվում են տվյալ երկրի ռեզիդենտներ, նույնիսկ եթե դրանք տեղակայված են այլ երկրների տարածքում: Այսպես, ռեզիդենտ են համարվում.

ա. տվյալ երկրի տարածքում գտնվող կենտրոնական, տեղական կառավարման մարմինների բոլոր ստորաբաժանումները,

բ. տվյալ երկրի՝ այլ երկրներում տեղակայված դեսպանատները, հյուպատոսարանները, ներկայացուցչությունները, ռազմական բազաները:

Այլ երկրների դեսպանատները, հյուպատոսարանները, ներկայացուցչությունները, ռազմական բազաները, որոնք տեղակայված են տվյալ երկրի տարածքում, համարվում են ոչ ռեզիդենտներ:

5) Միջազգային կազմակերպությունների ռեզիդենտությունը: Միջազգային կազմակերպությունները որևէ երկրի ռեզիդենտ չեն համարվում, նույնիսկ այն երկրի, որտեղ դրանք գործում են: Միջազգային կազմակերպությունների աշխատակիցները, սակայն, ինչպես արդեն նշվել է, համարվում են այն երկրի ռեզիդենտներ, որի տարածքում տեղակայված է տվյալ կազմակերպությունը:

3. Այսպիսով, բոլոր այն տնտեսավարող սուբյեկտները, որոնց տնտեսական շահերը տվյալ երկրի տնտեսական տարածքից դուրս են, համարվում են ոչ ռեզիդենտներ, իսկ նրանց հետ իրականացվող բոլոր գործառնությունները դիտարկվում են որպես գործառնություններ ոչ ռեզիդենտների հետ: Տվյալ տնտեսության տեսանկյունից, ոչ ռեզիդենտների հետ փոխհարաբերությունները դիտվում են իբրև փոխհարաբերություններ արտաքին աշխարհի հետ:»: